

Mason'un Bilişim Etiği Boyutları Altında Vikipedi'nin İncelenmesi*

Investigation Of Wikipedia Under The Light Of Mason's Papa

Şenay Ozan
Anadolu Üniversitesi, Türkiye
senayozan@anadolu.edu.tr

Adile Aşkı Kurt
Anadolu Üniversitesi, Türkiye
aakurt@anadolu.edu.tr

Hatice Ferhan Odabaşı
Anadolu Üniversitesi, Türkiye
fodabasi@anadolu.edu.tr

Öz

Bu çalışmada bilişim etiği boyutları altında Vikipedi kullanımı incelenmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma desenlerine uygun olarak desenlenen çalışmanın verileri Anadolu Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) Bölümünde öğrenim gören sekiz öğretmen adayı ile yapılan küçük odak grup görüşmeleri aracılığıyla toplanmıştır. Öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler her bir sınıf düzeyinden bir erkek ve bir kadın olmak üzere ikişer kişilik dört adet küçük grup görüşmesi olarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu bağlamda veriler bilişim etiği ölçütleri altında düzenlenmiş ve bu ölçütler altında Vikipedi incelenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların bilişim etiğine ilişkin tanımlamalarının yetersiz olduğu ancak örneklerle açıklamaya çalıştıkları görülmüştür. Katılımcıların erişebilirliğe ilişkin görüşleri incelendiğinde Vikipedi'nin erişebilirliği yüksek bir ortam olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu ortamdaki doğruluk ve fikri mülkiyet boyutundaki etik problemlerin ise ortamdan değil, kullanıcıdan kaynaklı olduğu görülmüştür. Bu bulgular sonucunda bireylere Web 2.0 teknolojileri kullanırken etik düşüncelerine ve bu doğrultuda karar alabilmelerine ilişkin eğitim verilmesi önerilmektedir. Elde edilen diğer bir bulgu ise bireylerin bu ortamı bilinçsiz kullandığıdır. Bu nedenle Web 2.0 araçlarına yönelik okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda yanlış bilgilerin Vikipedi'ye göre diğer Web 2.0 ortamlarında daha çok görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda bireylerin bilgi okuryazarlık düzeylerinin geliştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: *Vikipedi; Bilişim Etiği; PAPA.*

Abstract

The aim of this study was to investigate Wikipedia under the light of the dimensions of informatic ethics according to Mason (1986). Data set of this study was designed as qualitative research design and was collected by small focus group interview. The participants of the study were eight teacher candidates in the department of computer and instructional technology education in University of Anadolu. Interviews were carried out as four small focus group interviews including one male and one female from each grade level. The obtained data was analyzed with content analysis. Concordantly the data was organized and Wikipedia was investigated under the light of dimensions of information ethics. Results were discussed under two headings. The first as being, participants

* 1301E015 nolu Anadolu Üniversitesi BAP projesi kapsamındaki bu çalışmanın özeti 5-7 Şubat 2014 tarihinde Dubai/Birleşik Arap Emirliklerinde gerçekleştirilen International Teacher Education Conference (ITE-C) adlı konferansta bildiri olarak sunulmuştur.

awareness regarding information ethics; and the second as being participants point of views on Wikipedia regarding the aspects of privacy, accuracy, property and accessibility. Results on participants awareness regarding information ethics revealed that they had not a structured knowledge on information ethics, but were familiar with the issue as can be understood by the informal examples they used. Results related with accessibility indicated that Wikipedi has high accessibility. Findings related to accuracy and intellectual property reveal that ethical problems are rather user based, note the environment. There came a theme which can be titled under ethical considerations regarding Wikipedia use which presented participants hesitations on entering issues without any control. Under the light of the findings of this study, we came to an understanding of a necessity for more information web 2.0 technologies. This may require a web 2.0 literacy training for teacher candidates.

Keywords: *Wikipedia; Informaion ethics; PAPA.*

Giriş

Bilgi toplumlarında insan gücünün kalitesine verilen önemin artması ile birlikte bireyler ihtiyaçları doğrultusunda en kısa sürede ve en fazla bilgiye ulaşmak istemektedirler. Bu bağlamda Web 1.0'ın uzantısı olan ve kullanıcıyı merkeze alan Web 2.0 teknolojilerine duyulan ilgi toplumlarda giderek artmaktadır. Öte yandan Web 2.0 ile birlikte bilgilerin kullanılması kopyalanması ve değiştirilmesi ön plana çıkmıştır. Bu teknolojilerden biri de kullanıcıların işbirliğine dayalı bir şekilde çevrimiçi içerik geliştirmesine olanak tanıyan vikilerdir. Viki basit ancak içerik oluşturmak ve düzenlemek için işbirliğine dayalı güçlü bir web tabanlı yazarlık (ya da içerik yönetimi) sistemidir (Murugesan, 2007). Gruplara ve bireylere yeni bilgiyi düzenleme ve yapıyı gözden geçirme olanağı sağlamasıyla kişilerin içerik üretmeleri için birlikte çalışabilmelerine olanak tanımaktadır (Gürcan, 2012). Aynı zamanda vikiler, metinsel öğelerin yanında resim, ses, video gibi medya kaynaklarının da ortama eklenebileceği dinamik bir yapıya sahiptir (Ağır, 2010). Vikiler, üzerinde düzenlemeler yapılmasına olanak sağlayan, bir sözlüğü, ansiklopediyi ya da veritabanını andıran web siteleri gibi düşünülebilir. Genellikle kullanıcılar viki sistemlerine kayıt olup oturum açma zorunluluğu olmadan girebilmektedirler. Bu durumda sistem bu kullanıcılar tarafından yapılan değişiklikleri IP adresleri ile veritabanına kaydetmektedir. Bazı durumlarda viki sayfaları yönetici tarafından koruma altına alınabilmekte bazen de sadece kayıtlı kullanıcıların içerik ekleme ve değiştirmelerine izin verilebilmektedir (Tekinarslan, 2011). Her iki durumda da içeriğe yapılan tüm katkılar ve katkıyı yapan kişi, geriye dönük olarak veritabanında kayıt altında tutulmaktadır.

Viki olarak akıllara ilk gelen Wikipedi (Wikipedia)'dir. Wikipedi kullanıcılar tarafından işbirliği içerisinde oluşturulan özgür, bağımsız, ücretsiz, reklamsız kar amacı gütmeyen bir internet ansiklopedisidir (Wikipedi, 2014a). Takımlara ve bireylere yeni bilgiyi ekleme, düzenleme ve yapıyı gözden geçirme olanağı sağlamasıyla birlikte içerik üretme olanağı tanımaktadır. 285 dil sürümü bulunan Wikipedi'nin 275'inde 100.000 üzerinde madde sayısı bulunmaktadır. 224.208 madde sayısı ile Türkçe 29. sıradadır (Wikipedi, 2014b). Wikipedi'ye içerik üreten ve katkıda bulunan herkes vikipedist olarak adlandırılmaktadır (Wikipedi, 2014b). Vikipedistlerin üye olma zorunluluğu yoktur. Üye girişi olmadan oluşturulan içerik ve yapılan değişiklikler ise IP adresi ile kayıt altına alınmaktadır. 19 Şubat 2014 tarihi itibarıyla 3035'i aktif olmak üzere 546637 kayıtlı vikipedist bulunmaktadır (Wikipedi, 2014c). Bu bilgiler doğrultusunda binlerce kişi tarafından binlerce içeriğin oluşturulmasından kaynaklı bazı etik sorunların meydana gelebileceği akıllara gelmektedir. Bu sorunlara örnek olarak bilginin doğruluk ve güvenilirliğinin sağlanamaması gösterilebilir. Bu bağlamda Wikipedi'yi yönetenler tarafından kayıtlı olan vikipedistlerden bazılarının Wikipedinin işleyişi için gerekli olan bazı işlevlere erişim hakkının verilmesi ile bu sorunlara çözüm getirilmeye çalışılmıştır. Bu erişim haklarına sahip olan kişiler devriyeler, denetçiler, gözetmenler, bürokratlar, kahyalar ve hizmetliler olarak adlandırılmaktadır (Wikipedi, 2014ı).

Hizmetliler, Vikipedi'ye düzenli olarak katkıda bulunmuş, Vikipedi politikalarını tanıyan ve uygulayan aynı zamanda topluluğun güvenini kazanmış, topluluğun zararlı olabilecek araçların güvenle emanet edebileceklerini düşündüğü kişilerdir. Bu kişilerin kuralları koyma ya da topluluğu yönetme durumları yoktur. Ancak madde ve dosya silme, silinen bir maddeyi geri getirme, maddeleri koruma altına alma, kayıtlı kullanıcı ya da IP adresinin erişimini engelleme ve yeniden erişime izin verme, koruma altındaki sayfaları ve Vikipedinin kullandığı Mediawiki yazılımının arayüzünü düzenleyebilme, isteyen kullanıcılara yetki verme sorumlulukları vardır (Vikipedi, 2014d).

Bürokratlar ise hizmetlilerde bulunmayan üç teknik işlevi yerine getirme sorumluluğuna sahiptirler. Bunlar hizmetli ve bürokrat atama işlevleri, bir kullanıcıya bot statüsü verme ve bu statüyü iptal etme işlevi, kullanıcının kullanıcı ismini değiştirme işlevidir. Bu işlevleri uygularken Vikipedi politikalarına ve topluluğun oluşmuş fikir birliğine uygun hareket edecekleri, doğru muhakemede bulunabilecekleri varsayılır ve istenildiğinde uyguladığı işlevin arkasında yatan nedeni açıklayabilmeleri beklenir. Ancak bürokratların adı geçen atamaları yapma yetkileri yoktur (Vikipedi, 2014e). Bu atama yetkileri sadece kahyalara verilmiştir.

Kahyalar çok dil bilmekte ve tüm Vikipedi projelerinde bir yıl süre ile görev almaktadırlar (Vikipedi, 2014f). Aynı zamanda kahyalar gözetmenlik rolünü üstlenebilecekleri gibi gözetmenlik atamasını da yapabilmektedirler. Gözetmenler mahremiyeti korumakta telif hakkı ihlalini ve iftira niteliği taşıyan bilgileri hizmetliler de dahil her türlü erişime kapatabilmektedirler. Ancak gözetmenler bu erişime kapatılmış bilgileri görebilmekte ve bir hata olduysa düzeltebilmektedir. Vikipedi'de en az iki gözetmen pozisyonunda bulunan kullanıcı olmalıdır ya da hiç bulunmamalıdır. Bunun nedeni ise birbirleriyle iletişim halinde olma ve birbirlerini de denetleme gereksinimidir (Vikipedi, 2014g). Birbirlerini denetlemeleri gereken sadece gözetmenler değildir. Denetçilerin de sayısı karşılıklı olarak birbirlerinin faaliyetlerini denetlemeleri açısından en az iki olmalıdır. Denetçiler diğer vikipedistlerin birden fazla kullanıcı hesabı olup olmadığını ve bu hesaplarla yaptıkları değişiklikleri denetlerler. Vikipedi'de farklı hesaplara sahip olmak yasak değil, bu farklı hesapların kötü amaçlı kullanımı yasaktır. Denetçiler ise sahip olunan bu farklı hesapların oylamalara birden fazla katılma gibi suistimalleri denetlerler (Vikipedi, 2014h).

Vikipedistler arasında bazı özel yetkilere sahip olanlardan birisi de devriyelerdir. Bu kişiler Vikipedi'de bulunan maddeleri kontrol ederek onay veya ret işlemini gerçekleştirebilen vikipedistlerdir. Vikipedi'de oluşabilecek etik problemleri engellemeye çalışmaktadırlar. Devriyelerin sorumluluklarını istismar ettikleri görüldüğünde hizmetliler tarafından yetkileri geri alınmaktadır (Vikipedi, 2014ı). Bu yetkilendirme işleminin amacı Vikipedi'de oluşabilecek etik problemleri önlemeye çalışmak ve bilgi güvenilirliğini sağlamaktır.

Vikipedi uygulamasında vikipedistleri yetkilendirme işlemi, sitenin etik dışı kullanımını en aza indirebilir ancak tamamen çözemeyebilir. Bu durum sadece belirli görevlerin kullanıcılara verilmesiyle değil aynı zamanda kullanıcılar tarafından doğru kullanılmasının sağlanması ile mümkündür. Vikipedi, vikipedistler tarafından bilişim etiğine uygun bir şekilde kullanıldığı sürece bu soruna çözüm getirilebilecek ve fayda sağlanacaktır. Bu noktada bilişim etiği üzerine odaklanmak yerinde olacaktır. Öncelikle etik kelimesinin anlamına bakıldığında etiğin, davranışları yönlendiren davranış standartlarını veya sosyal normları belirlediği görülmektedir (Resnik, 2004).

Bilişim etiği ise bilim ve etiğin arasında bir alan olmasına ve onlara bağlı olmasına rağmen, hem anlayış için kavramsallaştırma hem de bilgisayar teknolojisinin kullanımı için ilkeler sağlayan kendi doğrusu içinde bir disiplindir (Kılıçer ve Odabaşı, 2006). Teknolojinin her geçen gün farklı bir uygulamayla hayatımıza girmesi, bu durumla ilgili politika ve kanunlarda boşlukların olması bilişim etiğini günümüz toplumu için en önemli konulardan biri yapmıştır (Kılıçer, 2013). Alanyazında bilişim etiğinin farklı şekillerde gruplandırıldığı görülmektedir. Ancak Mason (1986) bilişim etiği boyutlarını gizlilik (**P**Privacy),

doğruluk (**A**ccuracy), fikri mülkiyet (**P**roperty), ve erişebilirlik (**A**ccesbility) olarak diğer sınıflamaları kapsayacak şekilde tanımlamıştır. Bunlar alanyazında İngilizce isimlerinin baş harflerinin kısaltması olan PAPA olarak kullanılmaktadır. Mason (1986) tarafından bu boyutlar aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

Gizlilik (Privacy): Bu boyut, "bireylerin kendisine ya da kendi grubuna ait bilgiyi hangi koşullar altında, hangi güvence ile ne ölçüde paylaşmalıdırlar?" soruları ile açıklanmıştır. Gelişen teknolojilerle birlikte bilgiler artık çok daha kolay ulaşılabilir ve paylaşılabilir hale gelmektedir. Ancak bilgilere kolay ulaşmak her zaman iyi sonuçlar vermemektedir. Bireylerin bilgilerinin kendi kontrolleri dışında kötü niyetli bireyler tarafından ele geçirilmesi istenmeyen sonuçlara sebep olmaktadır. Mason (1986) bu durumu farklı veri tabanlarından elde edilen bilgilerin birleştirilmesi ile bireyler hakkında daha detaylı bilgilerin oluşturulması ve oluşturulan bilgilerin kullanılması olarak örneklemiştir. 1986 yılındaki teknoloji ile günümüzdeki teknolojiyi karşılaştırdığımızda bu durumun artık çok daha kolay bir şekilde yapılabildiği ve farklı örneklerin de oluşabileceği görülmektedir.

Doğruluk (Accuracy): Bu boyut, "bilginin doğruluğundan ve güvenirliliğinden kim sorumludur? hatalı bilgilerden kim sorumlu tutulmalıdır?" soruları ile açıklanmaya çalışılmıştır. Web 2.0 teknolojileri ile birlikte kullanıcıların içerik oluşturması, yanlış bilgilerin kolay oluşturulmasını ve kolay şekilde paylaşılmasını sağlamaktadır. Bu yanlış bilgiler hayati önem taşıyabilmektedir. Bu duruma 1980 yılında Milli Hava Tahmin Servisi'nin Georges Kıyısı yakınlarında meydana gelen fırtına hakkında yanlış bilgi vermesi ve bu servisi takip eden bir gemi mürettebatından birinin fırtınada ölmesi örnek olarak verilebilir (Mason, 1986).

Fikri Mülkiyet (Property): Bu boyuttaki etik sorunlara "bilginin sahibi kim?, fiyatlandırma ve dağıtım nasıl olmalıdır?, kaynaklara nasıl erişilmelidir? bilgiyi elde etmek için gereken ücret nedir?" soruları ile açıklık getirilmeye çalışılmaktadır. Bu soruların cevapları sahiplik ile ilgilidir. Sahiplik bir mülkiyetin başkaları tarafından nasıl kullanılması gerektiğini belirtmekle birlikte kişinin o mülkiyetin bütün haklarına sahip olmasıdır. Ancak gelişen teknolojilerle birlikte bilgilerin çok kolay bir şekilde kopyalanabilir ve dağıtılabılır olması fikri mülkiyetin korunması için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Hukuksal olarak fikri mülkiyetin korunması için telif hakkı ve patent gibi önlemler alınmıştır (Uysal ve Şendağ, 2010).

Erişebilirlik (Accessbility): Bu boyut ise "dijital ortamdaki bilgiye erişim olanağı nasıl sağlanmalıdır? kullanılan teknolojiler hakkında bireylerin ne düzeyde becerilere sahip olması gerekmektedir?" soruları ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bireylerin bilgiye erişebilmesi için gerekli bilgi düzeyine ve gerekli ekonomik düzeye sahip olmaları gerekmektedir. Mason (1986) bu boyutta okuryazarlığa ve bilgi sistemlerinin ulaşılabilir olmasına değinmiştir.

Bu çalışmada yukarıda tanımlanan bilişim etiği boyutları altında üniversite öğrencilerinin Vikipedi kullanımları incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

- Öğrencilerin bilişim etiği boyutlarına ilişkin farkındalıkları nasıldır?
- Bilişim etiği boyutları altında Vikipedi nasıl değerlendirilmektedir?
- Öğrencilerin bilişim etiği boyutları çerçevesinde Vikipedi kullanım deneyimleri nasıldır?

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma desenlerine uygun olarak desenlenmiştir. Nitel araştırma bireylerin yaşadıkları dünyayı ve buradaki tecrübelerini nasıl algıladıkları ve nasıl yorumladıklarını analiz etmek üzere geliştirilen araştırma yaklaşımıdır (Güler, Halicioğlu ve Taşgın, 2013). Nitekim bu çalışmada da

araştırmanın katılımcılarını oluşturan Anadolu Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) Bölümünde öğrenim gören sekiz öğretmen adayından, Vikipedi'deki etik boyutlarına ilişkin görüşleri istenmiştir. Katılımcıların BÖTE bölümünden seçilmesinin nedeni ise bilişim teknolojileri alanında eğitim verecek öğretmen adayları olarak diğer öğretmen adaylarına göre hem Web 2.0 teknolojileri hem de bilişim etiği hakkında daha yüksek farkındalığa sahip olduklarının düşünülmesi ve beklenilmesidir. Veriler küçük odak grup görüşmeleri ile toplanmıştır. Odak grup görüşmesi seçilmiş bir grup katılımcının bir konu üzerinde tartışmasını sağlamaktır (Glesne, 2013). Odak grup görüşmelerinde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu Vikipedi hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Bilişim etiği hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Vikipedi'yi bilişim etiği altında nasıl değerlendirirsiniz? şeklinde açık uçlu sorulardan oluşturulmuştur. Görüşme formunun son hali nitel araştırmalar konusunda deneyimi olan üç alan uzmanının görüşleri alınarak oluşturulmuştur. Öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler her bir sınıf düzeyinden 1 erkek 1 kadın olmak üzere ikişer kişilik dört adet küçük grup görüşmesi olarak yapılmıştır. Görüşmeler ortalama 21 dakika sürmüştür. Araştırmanın birinci ve ikinci sorusuna yanıt aramak için "betimsel analiz" yöntemi üçüncü sorusuna yanıt aramak için ise "içerik analizi yöntemi" kullanılmıştır. Veriler bilişim etiği ölçütleri altında düzenlenmiş ve bu ölçütler altında Vikipedi incelenmeye çalışılmıştır.

Bulgular

Yapılan analiz sonucunda öncelikle katılımcıların bilişim etiğine ilişkin farkındalıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Sonrasında ise bilişim etiği boyutları altında katılımcıların Vikipedi'ye ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırmada bir tema olarak çıkan etiğe ilişkin Vikipedi kullanım deneyimleri ayrı bir başlık altına alınarak sunulmuştur. Bu çalışmada bulgular verilirken katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamış bunun yerine kod isimler kullanılmıştır.

Bilişim Etiğine İlişkin Farkındalık

BÖTE öğretmen adaylarının "Bilişim etiğini nedir?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde bilişim etiğini örneklendirerek açıkladıkları görülmüştür. Katılımcılardan üçü örneklerle birlikte tanım yapmışlardır. Öğretmen adaylarından Hasan; bilişim etiğini şöyle tanımlamıştır:

"Bilişim etiği de bunu kısaca şöyle söyleyebiliriz şu an düşündüğüm bir şey bu ee aslında bizim internet kullanarak web tabanını kullanarak bilgisayarı kullanarak bunun üzerine ee yaptığımız bize dayatılan değil aslında herhangi bir uuu kağıt üzerinde belki yasalar üzerinde bir zorunluluğu olmayan ancak internet kullanıcılarının uyması gerektiği paylaşımcıların okuyucuların derleyicilerin kurallar bütünü."

Katılımcılardan Miray ve Zehra bilişim etiğini benzer şekilde tanımlamışlardır. Tanımları ise aşağıdaki şekildedir:

"bilişim teknolojilerini doğru ee doğru ve hani toplum yararına ve uygun bir şekilde kullanma" olarak tanımlamıştır (Miray).

"bilişim etiği bilgisayar ee bilgisayarla ilgili durumların halkın yararına daha çok hani kötü yöne değilde iyi yönde halkın yararı için kullanılması bilginin paylaşılması diyebilirim" (Zehra).

Öğretmen adaylarının bilişim etiğini internet kullanıcılarının uyması gereken kurallar ve bilişim teknolojilerinin toplumun yararına kullanılması olarak tanımlandığı söylenebilir. Katılımcıların bilişim etiğini tanımlamak için verdikleri örnekler incelendiğinde katılımcıların bilişim etiği boyutlarından olan

fikri mülkiyet boyutuna ilişkin örnekler verdikleri görülmüştür. Öğretmen adaylarından Yeşim'in verdiği örnek şu şekildedir:

"Bilişim etiği dendiğinde ilk başta benim aklıma ya bilgilerin bir kişiye ait olduğu zaten ilk başta belli bir kişi bilgisini yayıyor internette ama hani o bilginin ona ait olup olmadığı yani kopyala yapıştır aracılığıyla mesela bilgilerde bu çok fazla görüyoruz aktaran ismi genelde olmuyor hani kime ait olduğu pardon hani olmuyor."

Katılımcılardan Umut ise bu boyuta ilişkin iki farklı örnek vermiştir. "bir veri siteleri bir araştırmadan bir belge makale aldığımızda onun kaynağını belirtmeliyim belirtmemiz gerektiğini" ve "mesela yazılım kullanıyoruz en basit onu korsan olmadığını yani korsan olarak kullanmamamız gerektiğini" ifade etmiştir. Tülay ise bu boyutu "Ben facebook üzerinde çok fazla rastlıyorum bir söz paylaşıyor altında o söz sahibinin ismi yazmıyor kendisi yazmış gibi paylaşabiliyor internet üzerinde misal etik değil hani örnek verecek olursak" şeklinde örneklendirmiştir. Öğrencilerin fikri mülkiyet boyutuna ilişkin verdiği örneklerde kişiye ait olan bir ürünü izinsiz kullanmamaya yönelik örnekler olduğu görülmüştür.

Gizlilik boyutuna ilişkin verilen örnekler incelendiğinde iki katılımcının bu boyutta farkındalıkları olduğu görülmüştür. Katılımcılardan Ahmet'in örneği şu şekildedir: "aslında şu şekilde ee başkalarını haklarına hak sınırlarının içine girmeden yani eee öyle bilgiler vardır mesela bizim edinmemiz gerekmez o bilgileri ve edindiğimiz taktirde karşı tarafa zarar verici bilgiler olabilir hani". Miray ise bu boyutu "başkalarının hak şeylerine saldırıda bulunmamalı zararlı içerik paylaşmadan" şeklinde örneklendirmiştir. Gizlilik boyutuna ilişkin örneklerde öğretmen adaylarının başkalarına zarar verecek biçimde özel bilgilerini kullanmamaya vurgu yaptıkları söylenebilir.

Öğretmen adaylarından ikisi doğruluk boyutuna ilişkin örnekler vermişlerdir. Miray'ın örneği şu şekildedir: "bilişim etiği derken hocam hani bilgisayar internet üzerinden doğru bilgi paylaşımı bilginin güvenliği". Osman'ın verdiği örnek ise "Önemli olan doğru bilgilerin tabii hani yanlış bilgilerde etiğe aykırı hani etik kavramını şey olarak düşünürsek uygunluk insanların kullanabileceği doğru bilgiler olarak tanımlarsak etik kavramı olmalı tabii doğru bilgiler olmalı" şeklindedir. Doğruluk boyutunda öğretmen adaylarının bilginin doğru biçimde paylaşımına vurgu yaptıkları söylenebilir.

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde bilişim etiğine ilişkin farkındalıklarının olduğu görülmüş ancak bilişim etiğini tanımlayamadıkları ve bütün boyutları ile bilmedikleri ortaya çıkmıştır. Boyutlara ilişkin katılımcıların farkındalık durumları incelendiğinde ise özellikle fikri mülkiyet boyutunun ön plana çıktığı görülmektedir. Katılımcıların gizlilik ve doğruluk boyutlarını örneklendirebildikleri ancak erişim boyutunda ise herhangi bir örnek veremedikleri görülmüştür. Bu durumda katılımcıların erişimi bir etik sorun olarak görmedikleri söylenebilir.

Bilişim Etiği Boyutları Altında Vikipedi'ye İlişkin Görüşler

Vikipedi'nin PAPA boyutları altında değerlendirilmesi için öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde **gizlilik** boyutuna ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Aynı zamanda katılımcıların internet ortamında insanların özel hayatına müdahale edebilecek bilgilerle ve durumlarla karşılaştıkları görülmüştür. Hasan bu konudaki görüşünü şu şekilde dile getirmiştir: "insanlar hakkında doğru yanlış yalan pek çok haber çıkabiliyor buda insanların özel hayatına müdahale eden hamleler olabiliyor". Ancak Vikipedi ortamında gizlilik boyutunda etik ihlallere rastlamadıkları görülmüştür. Tülay "ya wikipedia daha çok bilgi paylaşım amaçlı bir yer olduğu için etiğe aykırı pek bir şeye rastlamadım açıkçası" şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Doğruluk boyutu altında Vikipedi’de yer alan içeriğin doğruluğuna ilişkin hem olumlu hem olumsuz değerlendirmeler bulunmaktadır. Olumlu değerlendirmeler Vikipedi’nin birçok kişi tarafından kullanıldığı ve yanlış bilgi olsa bile kullanıcılar tarafından bu yanlış bilgilerin düzeltileceği yönündedir. Katılımcılardan Tülay bu durumu *"ama şey var mesela Wikipedia’da dediğim gibi değiştirilebiliyor ya hani yanlış bile olsa o bilgi bir sürü insan o bilgiye bir şekilde rastladığı için yanlışta olsa düzeltilebiliyor o bilgi orda yani kalıcı değil değiştirme şansı var insanların"* şeklinde ifade etmiştir. Umut ise görüşünü *"hani olumlu bir tarafı etik kavramında doğru bilgiyi sağlıyor"* ve *"aynen hiç taraf tutar yazılarda yok bir yeri övüp bir yeri şey yapmıyor hani bilgi neyse odur o tür bir site"* şeklinde belirtmiştir. Osman’ın görüşü ise *"hani olumlu bir tarafı etik kavramında doğru bilgiyi sağlıyor"* şeklindedir.

Olumsuz değerlendirmeler ise kullanıcılar tarafından yanlış bilgi girişlerinin yapılması, kaynakçaların güvenilir olmaması ve taraf tutar yazılar yazılması gibi etik ihlallerin yapılabileceği yönündedir. Zehra görüşünü şu şekilde belirtmiştir: *"şimdi yanlış bilgilerde olabilir içinde sonuçta ee kullanıcılar eğer oraya girip kendi bildikleri bir şeyi oraya yazabilirler ama herkes doğru şeyler yazamaz ee yanlış şeylerde yazabilirler"*. Aynı zamanda Zehra tarafı yazım hakkındaki görüşünü de *"kendi doğru bildiğini en kusursuz bir dille anlatıp ama karşı tarafı da böyle çok hani sanki orada bir atışma varmış gibi böyle ağır bir dille eleştirmemesi gerekiyor öyle bir bilgi oluşturması gerekiyor"* şeklinde dile getirmiştir.

Olumlu görüş belirten katılımcıların bu ortamda yanlış ve taraflı bilgiye rastlamadıkları fakat olumsuz görüş belirten katılımcıların bu durumlarla karşılaştıkları görülmüştür. Hatta bu katılımcılar kısa kısa, bir bütünlük içerisinde olmayan bilgilere rastladıklarını bu nedenle o bilginin kaynağının güvenli olup olmadığından şüphe ettiklerini belirtmişlerdir. Ahmet görüşünü *"insan hani doğruluğu hakkında şeye düşebiliyor yanılmaya düşebiliyor mesela bazı sayfalarda çok kısa kısa bilgiler ve hani insan düşünebiliyor bunun devamının olmaması hani bu hani güvenli kaynaktan alıntı mıdır diye düşünebiliyor?"* şeklinde dile getirmiştir. Miray ise görüşünü *"... çok sık olarak hani doğru hani doğru bilgi elde etmek için çok iyi bir yer değil hani güvenli bilgi açısından hani çok sık olarak kullanmıyoruz"* şeklinde ifade etmiştir.

Fikri Mülkiyet boyutu altında da Vikipedi’ye ilişkin değerlendirmeler iki yönlüdür. Öğretmen adayları Vikipedi’yi içerdiği kaynakça bölümünden dolayı etik olarak değerlendirilmekle birlikte kaynakça eklemekten de bilgilerin yayınlanabilmesi özelliğinden dolayı fikri mülkiyet haklarının bu ortamda ihlal edilebildiği şeklinde değerlendirmişlerdir. Bu konuda Umut olumlu görüşünü *"kaynakçalarını belirtiyor mesela her zaman altta kaynakçaları mevcuttur"* şeklinde belirtmiştir. Yeşim ise görüşünü olumsuz şekilde ifade etmiştir: *"Ama hani dediğim gibi kime ait olduğuda belirtilmediği sürece etiğe de aykırıdır yani emeğe saygıya biraz şey oluyo sanırım açıkçası hani vikilerde onu görüyoruz yani pek etiğe uygun değil gibi."* Ahmet ise Yeşim gibi olumsuz görüş belirtmiştir: *"şöyle bir şey var hocam mesela orda kullanıcılar bilgiyi ekleyebiliyor hani geliştirebiliyor ve bu bilginin o kişiye ait olduğu hani hakkında kesin bir güvence yok bir yorum bir bilgi ekledi paylaştı ama o bilgi ona ait mi değil mi onu bilemiyoruz"*. Zehra ise görüşünü *"kaynak göstermedi oluyor yani çoğu zaman eee bilgiye ulaşmak isteyen okuyucular işte Vikipedi’de bunu gördüğünde doğru zannedebilir o açıdan kesin bir kaynak göstermesi gerekiyor öyle herkes kaynak göstermeden bilgiyi paylaşmamalı vikipedide"* şeklinde dile getirmiştir.

Erişebilirlik boyutunda Vikipedi ortamına ilişkin olumsuz değerlendirmeler olsa da çoğunlukla olumlu görüş belirtilmiştir. Olumlu değerlendirmeler Vikipedi içeriğinin çok geniş olması, arama motorlarında bilgi ararken üst sıralarda çıkması, farklı dil olanaklarının olması, birçok kitleye hitap etmesi, kullanımının kolay olması, insanlara bilgilerini ve fikirlerini paylaşması için özgür bir ortam sağlaması şeklindedir. Vikipedi’nin içeriğinin geniş olmasına ilişkin Osman görüşlerini *"aradığımız herşeyi rahat rahat bulabildiğimiz bir site ve a dan z ye bütün konuları ayrıntılarına kadar mesela bir futbolcuyu araştırdığımız zaman babasının dedesinin de şeylerini anlatarak çok geniş bir yapıya sahip gayet iyi bence"* şeklinde belirtmiştir. Tülay ise bu durumu *"arayıp arayabileceğimiz her türlü bilgi içinde mevcut yani şarkıcısından tutun mankenine kadar ne bileyim aklınıza gelebilecek herşey mevcut"* şeklinde değerlendirmiştir.

Vikipedi'nin ulaşılmamasının kolaylığına ilişkin Yeşim "*bence ulaşımı daha kolay vikipedinin*" şeklinde görüş belirtmiştir. Hasan ise "*evet öncelikli çıkıyor ya ben zaten dolaylı olarak oraya girmiş oluyorum aslında*" diyerek Vikipedi'nin erişiminin kolay olduğunu dile getirmiştir. Aynı zamanda Hasan Vikipedi'yi erişilebilirlik boyutunda değerlendirirken "*ama şu yandan da baktığımızda bilgi paylaşımı insanların bilgiye ulaşımı noktasında fayda sağlandığı için aslında*" şeklinde değerlendirmiştir. Zehra ise "*insanlara özgür bir ortam sağlanmış oluyo, insanlar fikirlerini yazılı bir ortamda sonuçta söylediklerinde kalıcı oluyor*" şeklinde görüş belirtmiştir. Bununla birlikte Zehra Vikipedi'nin erişilebilirliğinin yüksek olduğunu "*farklı dil olanakları var insanlar ı her dilde bunu öğrenebilirler her bilgiyi istedikleri her şeyi çok rahatlıkla ulaşabilirler*" şeklinde dile getirmiştir. Miray ise "*geniş bir kitleye hitap ediyor herkes tarafından uluslararası anında kullanabiliyor hani bi çok kişiye düşüyor bi çok kişide kullanabiliyor hayatta*" şeklinde ifade etmiştir.

Olumsuz değerlendirmeler ise geniş bir kitleye hitap etmesine rağmen ihtiyacı karşılamadığı, güncel bilgilerin olmadığı doğrultusundadır. Ahmet Vikipedi'yi "*birde şu mesela herkesin aklında güncellik konusu hani her zaman güncel bilgi bulunamıyor hani güncellik konusunda da sıkıntı yaşanan bir ortam*" şeklinde değerlendirmiş ve şu şekilde örneklendirmiştir: "*örnek veriyordu halbuki nüfus oranları 8-10 sene evveline aitti hani güncel bir bilgiye sahip değildi o ülkenin genel bilgisi hakkında.*" Miray ise "*...geliştirilmesi gerekiyor mutlaka hani daha çok kitleye hitap ediyor ama hani şu anda geçen şeyde kitlenin ihtiyaçlarını biraz karşılaması gerekiyor*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Erişilebilirlik boyutunda ortama ilişkin değerlendirmeler olduğu gibi bireye ilişkin de değerlendirmeler olmaktadır. Ancak bunlar bireylerin bilinçsiz kullanımına ve etik değerlerine yönelik olumsuz yöndedir. Yeşim görüşünü "*hani çoğu kişiyi belki de yarısından fazlası bu kullanıcıların hani bilinçli olarak tak yazıyor en üstte çıkıyor giriyor alıyor kopyalıyor yapıyor*" ve "*gerçekten bilinçsizce kullanıyoruz diye düşünüyorum hani bitek bu vikiler değil interneti de öyle kullanıyoruz ama vikileri daha alt düzeyde kullanıyoruz o yönden*" şeklinde belirtmiştir. Aynı zamanda Yeşim bu durumu şu şekilde örneklendirmiştir: "*biz vikipedianın ne amaçla nasıl ne verimlilikle kullanılabileceğini biz ilk başta görmediğimiz yada bilmediğimiz için kulaktan dolma bilgilerle hee şurdan mı buldun tamam bende bir girip bakayım. hani bu yollardan öğrendiğimiz için çokta bilinçli olmuyor*". Hasan ise "*işte sen napıyorsun vikipediden bakıyorum mesela ben hiç vikipedi bilmiyorsam soruyorum mesela nasıl buluyorsun şunları? vikipediadan. Ben napıyorum bu Wikipedia'ı buluyorum orda arama yapıyorum o bulduysa zaten iyidir diyorum hop çekip alıyorum bilgim!*" şeklinde ifade ederek bilinçli kullanılmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların Vikipedi hakkındaki eksik bilgilerinin olması da bunu destekler niteliktedir. Katılımcılardan hiçbiri Vikipedi'nin kontrol mekanizmasına ilişkin bilgi sahibi değildir. Bilgi girişi yapan kişilerin kullanıcı adlarının ya da IP numaralarının kayıt altına alındığından, tartışma bölümlerinde içerik hakkında tartışma yapılabileceğinden haberdar değildirler. Umut'un Vikipedi'nin kontrol yapısına ilişkin şu görüşü bu yapıyı bilmediğini göstermektedir: "*büyük ihtimal benim yazdığımı googleden yani google benzeri bir motorla tüm sitelerde tarattırıyor o bilgiye fazlasıyla rastlarsanız hani yüzde 70 yüzde 80 oranında o zaman o bilginin doğruluğuda kanıtıyor. Bi de benim yazdığım dil benim hani kişi belki onuda iyi bir dille yazmamıştır ama baktığımızda çok güzel bir kullanılmış onu düzeltiyor olabilir*". Yeşim ise "*yani isim belirtilebilir evet altında hani mesela yada IP sismi alınıyor yada başka bir şeyimi alınıyor bunlar kayıt tutulabilir*" şeklinde Vikipedi'ye fikri mülkiyet boyutunda çözüm önerisi sunmuştur. Ancak IP ve kullanıcı kaydının tutulması Vikipedi'de var olan bir durumdur. Bu durum da öğretmen adaylarının Vikipedi'nin yapısını bilmediklerini göstermektedir. Benzer şekilde Hasan'ın da Vikipedi hakkında eksik bilgiye sahip olduğunu şu görüşü göstermektedir: "*şöyle hiç birşey yokmuş gibi düşünerekten söylüyorum çünkü öyle bir yer varsa söylediklerim varsa da şöylede olabilir girilen entrylere şikayet et oylama vesaire yapılabilir bilgilerin doğruluğuna güveniyorum güvenmiyorum gibi seçenekte sunulabilir hani böylece daha fazla olumsuz alan ee girdiler araştırılıp doğruluğu kontrol edilmesi sağlanabilir hani her biri kontrol edilmese bile o şekilde bir yöntemle çözülebilir*". Aynı zamanda Hasan, Yeşim, Zehra ve Ahmet Vikipedi'nin kontrol

mekanizmasına ilişkin bilgileri olmadığını doğrudan belirtmişlerdir. Aynı zamanda Ahmet'in Vikipedi'de özel görevleri bulunan Vikipedistlerden haberdar olmadığı şu görüşünden anlaşılmaktadır:

"bilginin denetimi konusunda mekanizma varmı bilmiyoruz ki hani bence olmasıl azım en azından mesela her bir ülkede belirli bi temsilcileri olmaları gerekiyor mesela diyelim türkçe sayfalar için türkiyede belirli bi temsilcileri olmaları gerekiyor hani mesela vardırıya mesela bir yorum yazarsın mesela bir siteye mesela yönetici görür önce yöneticinin gözünden geçer doğruluk payı hani uygunluk payı gözlemlenir ondan sonra o yazı metin yada içerik diğer kullanıcıların ee erişimine açılır hani onun gibi mesela bişeyin olması gerekiyor şuan öyle birşey varmı bilmiyorum"

Bilişim Etiği Boyutları Çerçevesinde Vikipedi Kullanım Deneyimleri

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde araştırmının başında amaçlarda olmamasına karşın katılımcıların bilişim etiği boyutları çerçevesinde Vikipedi'ye ilişkin görüşleri bir tema olarak ortaya çıkmıştır. Bu görüşler incelendiğinde iki katılımcının Vikipedi'yi etik ihlallerin olduğu bir ortam olarak değerlendirdiği görülmektedir. PAPA boyutları altında bu ortama ilişkin olumsuz sayılabilecek değerlendirmeler yapmışlardır. Bu katılımcılar Vikipedi'ye güvenmemekte ve beş yıldan fazla bir süredir kullanmamaktadırlar. Ahmet kullanım durumunu *"ortaokuldan bu yana nerdeyse hani okul amaçlı hiç kullanmıyorum ders amaçlı"* şeklinde ifade ederken Miray çok sık olarak kullanmadığını belirterek sebebini şu şekilde açıklamıştır: *"güncel bilgiler çok yok ve hani içerik hakkında çok geniş ayrıntılı hani bilgi edinme imkanı yok sadece hani yüzeysel var ama hani tam olarak istediğim içeriği bulamıyorum bide mesela nasıl diyim içerik mesela planlaması güzel hani ayrıntılı bir şekilde var ama"*.

Vikipedi'yi tüm boyutlar altında olumsuz değerlendiren öğretmen adaylarının yanında, bir öğretmen adayı bu ortamı özellikle doğruluk olmak üzere PAPA'nın bütün boyutları altında olumlu değerlendirdiği görülmüştür. Katılımcının bu olumlu değerlendirmesinin Vikipedi'ye tek seferlik yapmış olduğu bilgi girişi deneyiminin etkili olduğu söylenebilir. Umut bu deneyimini şu şekilde ifade etmiştir: *"ama onu bir kerede yayınlamıyor mesela ben yazdım onu hemen yazmıyor onu araştırıyor hani benim bilgimin doğruluğuna bakıyor şey vardıya butur.netinvaronun gibi mesela bir kerede şey yapmıyor bir çok yerde bunun sorgulamasını yapıyor ben ona birşey yazdığımda onun doğruluğuna bakıyor"*. Bu deneyim sürecinde katılımcı, girilen bilginin hemen yayınlanmaması ve kaynak istenmesi gibi bilginin yayınlanma sürecini yaşamış ve bu durum Vikipedi'ye karşı olumlu görüş geliştirmesini sağlamıştır.

Diğer katılımcıların ise Vikipedi'de etik ihlallerin olabileceğini düşünmekle birlikte, diğer Web 2.0 araçlarına (blog, forum, vb.) kıyasla daha güvenilir buldukları ve bu nedenle bilgi edinmek için tercih ettikleri görülmektedir. Yeşim *"hani Vikipedi'nin daha iyi olduğunu düşünüyorum ama hani etik konusundan bakıldığında bence öbürlerine göre daha iyi yani hani gene tartışılır bir konu ama diğerlerine göre daha iyi görünüyor yani"* şeklinde görüş belirtmiştir. Hasan ise *"İşte bir güven çizgisi vikipedide daha kalın"* şeklinde ifade etmiştir. Tülay ise görüşünü şu şekilde belirtmiştir: *"ya wikipedia daha çok bilgi paylaşım amaçlı bir yer olduğu için etiğe aykırı pek bir şeyine rastlamadım açıkçası"*.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulguları incelendiğinde öğretmen adaylarının bilişim etiğine ilişkin farkındalıklarının yeterli olmadığı söylenebilir. Katılımcıların bilişim etiğine ilişkin yeterli tanım yapamadıkları, bilişim etiğini örneklerle açıklamaya çalıştıkları görülmüştür. Araştırmının bu sonucu Kuzu (2009)'un çalışmasından elde edilen *"bilgi ve iletişim teknolojileri ile geçmişi olan kişilerin bilişim etiği konusunda yeterli tanımlar yapamadıkları ancak örneklerle açıklayabildiklerini"* sonucu ile tutarlılık göstermektedir. Alanyazında bu

sonucun ortaya çıkma nedeni; lisans eğitiminde herhangi bir ders alınmaması (Kuzu, 2009) ve etik davranışlar konusundaki bilgi ve eğitim eksikliği (Çelen, 2012) olarak gösterilmiştir. Bu bağlamda özellikle öğretmen yetiştiren kurumların öğretim programlarının bilişim etiği eğitimini kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi önerilmektedir.

Öğretmen adayları Vikipedi ortamını bilişim etiği açısından incelediğinde hem kullanıcıdan hem de ortamdan kaynaklı doğurguları olduğunu öne sürmektedirler. Öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde Vikipedi'nin erişebilirliği yüksek bir ortam olduğu ancak etik ihlallere de açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda buradaki etik problemlerin doğruluk ve fikri mülkiyet boyutunda ortamdan değil kullanıcıdan kaynaklı olduğu görülmüştür. Araştırmanın bu sonucu Beyhan ve Tunç (2012) çalışmasından elde edilen "fikri mülkiyet boyutunda etik dışı kullanımın diğerlerine oranla daha fazla olduğu" bulgusu ile uyusmaktadır. Masrom, Ismail, Anuar, Hussein ve Mohamed (2010) yaptıkları araştırmalarında doğruluk ve erişilebilirlik boyutlarının daha fazla dikkate alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Buradan da eğer kullanıcı etik değerlere sahip bir birey ise ortam etik ihlallerin yapılmasında ne kadar müsait olursa olsun, birey kendi değerleri ile karşılaştığı etik sorunları çözebilir. Etik değerlere sahip olmayan bir birey için ise ortamın güvenliği bir engel teşkil etmeyecektir.

Kullanıcıyı merkeze alan, içeriği üretmenin, paylaşmanın ve depolamanın çok kolay bir şekilde yapılmasına izin veren Web 2.0 teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte bireylerin bu teknolojilere ilişkin etik düşünme becerilerine sahip olması gerekliliğin altı çizilmelidir. Bu teknolojiler kullanılırken bir sorun ile karşılaşıldığında bu teknolojilere ilişkin etik değerlere sahip bireyler çözüm getirebilecekler ve bu sorunların oluşmasını engelleyebileceklerdir. Bu nedenle bireylerin Web 2.0 teknolojileri kullanırken etik düşünmelerine ve bu doğrultuda karar alabilmelerine ilişkin eğitim almaları önemlidir.

Uysal ve Odabaşı (2006)'nın çalışmasında bireylerde bilgisayar etiği ile ilgili sorunlara karşı farkındalık oluşturmak ve bu sorunlar hakkında uygun biçimde karar vermelerini sağlamak amacıyla bireylerin bilgisayar etiği konusunda mutlaka bilgilendirilmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Van den Bergh ve Deschoolmeester (2010) tarafından etik davranış kurallarının varlığının, bilgi ve iletişim teknolojileri gibi dinamik ve karmaşık bir alan için etik davranış ve bilinç kazandırmak için yeterli olmadığı belirtilmiştir. Çınar (2011) ise bu bilincin küçük yaşlardan itibaren kazandırılması gerektiğini, bununda çocukların sorumluluk duygularını artırarak yapılabileceğini söylemektedir.

Kılıçer ve Odabaşı (2006) yaptıkları çalışmada bilişim etiğinin kazandırılması için bilgisayar öğretmenlerinin rollerinin önemli olduğunu belirtmektedirler. Aynı zamanda bilişim etiği öğretiminde bireylere bilgisayar teknolojilerinin doğru kullanımı ile ilgili salt kurallar vermek yerine doğrunun neden doğru olduğunun öğretilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aksi takdirde bilişim etiğinin sadece kurallar bütünü olarak kalacağı ve teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan yeni etik meselelere uyum sağlanamayacağı belirtilmiştir. Bu doğrultuda başta BÖTE öğretmen adayları olmak üzere tüm öğretmen adaylarının bilişim teknolojileriyle gelen etik sorunlara karşı farkındalık oluşturmaları ve bilgilendirilmeleri için gereken önlemler alınmalıdır.

Araştırma sonucunda Vikipedi'de kullanıcı sayısının çok olmasından dolayı yanlış bilgi oranının az olduğu ancak bu durumun diğer Web 2.0 araçlarında daha çok görüldüğü bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgular sonucunda etik değerlerle birlikte bireye bilgi okuryazarlığının da kazandırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bilgi okuryazarlığı genel anlamda farklı kaynaklardan bilgiyi kullanma, organize etme, değerlendirme ve bilgiye erişme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Ata, 2011). Bilgi okuryazarlığına sahip olan bireyin Web 2.0 araçlarında karşılaştıkları etik problemler karşısında çözüm getirebilecekleri düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde elde edilen bir diğer bulgu ise bireylerin Vikipedi ve diğer Web 2.0 araçlarının kullanımı konusunda bilinçsiz olmasıdır. Frydenberg ve Press (2010) bilgisayar okuryazarlığından Web 2.0 okuryazarlığına olan süreci incelemiş ve Web 2.0 araçlarının gelişmesi ile birlikte öğrencilerin okullarda, toplumda ve kariyerlerinde faydalanacakları yeni becerilere ihtiyaç duyduklarını öngörmüştür. Bu bağlamda bireylere Web 2.0 araçlarına ilişkin okuryazarlık becerilerinin kazandırılması gerektiği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda Vikipedi'ye bilgi girişi yapan bir katılımcının yazarlık deneyimi sonucunda bu ortama karşı olumlu tutumlar geliştirdiği görülmüştür. Bu bağlamda bireylerin Vikipedi'yi sadece bilgi edinmek için değil aynı zamanda bilgi giriş yapmak için kullanmalarının sağlanması gerekmektedir. Bireylere Vikipedi'de yazarlık deneyimini yaşatarak onlarda olumlu tutum geliştirilmesi gerektiği söylenebilir. Yang ve Lai (2011) çalışmalarında Vikipedi' de bilgi paylaşım davranışını araştırmışlar ve bireylerin Vikipedi'ye karşı olan tutumlarının bilgi paylaşım için motivasyonlarını önemli derecede etkilediğini bulmuşlardır. Bu bağlamda öğrencilerin bilgi üreticisi olmaları için etkinlikler düzenlenebilir. Bilişim öğretmenlerine öğrencilerde bu ortama ilişkin olumlu tutum geliştirmeleri konusunda önemli görevler düşmektedir. Bilişim öğretmenleri tarafından bilişim etiğine uygun bir şekilde bireylerin bu ortamı kullanması ve güvenilir bilgi girişi yaparak geliştirmesi sağlanmalıdır. Aynı zamanda mobil iletişim araçlarının ve mobil uygulamaların yaygınlığı göz önüne alınmalı ve Vikipedi ortamının mobil araçlara taşınması gerektiği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Ağır, A. (2010). Web 2.0 ve bilişim teknolojileri öğretimi. S. Şahin (Ed.), *Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi özel öğretim yöntemleri I-II* içinde (s.173-224). Ankara: Pegem Akademi.
- Ata, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinin web 2.0 teknolojilerini kullanım durumları ile bilgi okuryazarlığı öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Beyhan, Ö. ve Tunç, H. S. (2012). Öğretmen adayı öğrencilerin bilişim teknolojilerini etik kullanımlarının incelenmesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 2(2), 85-94.
- Çelen, F. K. (2012). *Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımında ilköğretim öğrencilerinin etik olmayan davranışlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Çınar, H. (2011). Eğitimde internet kullanımı ve internet etiği: Büro yönetimi ve sekreterlik programı öğrencileri üzerinde beş faktör kişilik modeli ile bir araştırma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 3(6), 67-82.
- Frydenberg, M. ve Press, L. (2010). From computer literacy to web 2.0 literacy: Teaching and learning information technology concepts using web 2.0 tools. *Information Systems Education Journal*, 8(10), 5-7.
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş* (Çev. Ersoy, A. ve Yalçinoğlu, P.). Ankara: Anı Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 2011).
- Gülçin, Z. (2011). *Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanımlarının etik açıdan değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Gürcan, S. (2012). *Açık ve uzaktan öğrenmede etkileşim aracı olarak web 2.0 teknolojilerinin kullanımı: kurumsal bir sosyal ağ sitesinin özelliklerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kılıçer, K. ve Odabaşı, H. F. (2006). *Bilgisayar öğretmenliği: Etik bunun neresinde?*. 6.Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı'nda sunulan bildiri. Yakındoğu Üniversitesi, KKTC.
- Kılıçer, K. (2013). Teknopedagojik eğitim ve etik. I. Kabakçı Yurdakul (Ed.), *Teknopedagojik eğitime dayalı öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* içinde (s.95-127). Ankara: Anı yayıncılık.
- Kuzu, A. (2009). Problems related to computer ethics: Origins of the problems and suggested solutions. *The Turkish Online Journal of Educational Technology- TOJET*, 8(2).
- Mason, R. O. (1986). Four ethical issues of information age. *MIS Quarterly*, 10(1), 5-11.
- Masrom, M., Ismail, Z., Anuar, R. N, Hussein, R. Ve Mohamed, N. (2010). Analyzing accuracy and accessibility in information and communication technology ethical scenario context. *American Journal of Economics and Business Administration*, 3(2), 370-376.
- Murugesan, S. (2007). Understanding web 2.0. *IT Professional*, 9(4). <http://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=4287373> adresinden elde edilmiştir.
- Resnik. D.V. (2004). *Bilim etiği* (Çev. Mutlu, V.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1998).
- Tekinarslan, E. (2011). Eğitimde internet kullanımı. Ö. Demirel ve E. Altun (Eds.) *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* içinde (s. 145-170). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Uysal, Ö. ve Odabaşı, F. (2006). *Bilgisayar etiği öğretimde kullanılan yöntemler*. 6.Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı'nda sunulan bildiri. Yakındoğu Üniversitesi, KKTC.
- Uysal, Ö. ve Şendağ, S. (2010). Bilgisayar etiğinde dönüşümler. H.F.Odabaşı, (Ed.) *Bilgi ve iletişim teknolojileri ışığında dönüşümler içinde* (s.161-184). Ankara: Nobel Yayınları.
- Van den Bergh, J. ve Deschoolmeester, D. (2010). Ethical decision making in ICT: Discussing the impact of an ethical code of conduct. *Communications of the IBIMA*. <http://www.ibimapublishing.com/journals/CIBIMA/2010/127497/127497.html> adresinden 20 Mart 2014 tarihinde elde edilmiştir.
- Vikipedi. (2014a). *Vikipedi*. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi> adresinden 18 Şubat 2014 tarihinde elde edilmiştir.
- Vikipedi. (2014b). *Vikipedi*. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedist> adresinden 19 Şubat 2014 tarihinde elde edilmiştir.
- Vikipedi. (2014c). *Vikipedi*. <http://s23.org/wikistats/wikipedias.html.php> adresinden 19 Şubat 2014 tarihinde elde edilmiştir.
- Vikipedi. (2014d). *Vikipedi*. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi:Hizmetliler> adresinden 19 Şubat 2014 tarihinde elde edilmiştir.
- Vikipedi. (2014e). *Vikipedi*. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi:B%C3%BCokratlar> adresinden 19 Şubat 2014 tarihinde elde edilmiştir.
- Vikipedi. (2014f). *Vikipedi*. <http://meta.wikimedia.org/wiki/Stewards> adresinden 19 Şubat 2014 tarihinde elde edilmiştir.
- Vikipedi. (2014g). *Vikipedi*. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi:G%C3%B6zetmenler> adresinden 19 Şubat 2014 tarihinde elde edilmiştir.

Vikipedi. (2014h). *Vikipedi*. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi:Denet%C3%A7i> adresinden 19 Şubat 2014 tarihinde elde edilmiştir.

Vikipedi. (2014ı). *Vikipedi*. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi:Devriye#Devriyeler> adresinden 19 Şubat 2014 tarihinde elde edilmiştir.

Yang, H.L. ve Lai, C.Y (2011). Understanding knowledge-sharing behaviour in Wikipedia. *Behavior and Information Technology*, 30(1), 131-142.

EXTENDED ABSTRACT

21. century faces many technological challenges in learning and teaching which directly or indirectly effects the teachers and students. Teacher candidates are a group that faces these challenges deeply as being the ones between teaching and learning. Regarding the roles of teacher candidates as future teachers, we believe that we should be aware of the fact that they carry the skills necessary for 21. century. The recent web 2.0 technologies offer many opportunities both for students and teachers. However as in many other countries, web 2.0 technologies are underestimated in their role of education. They are seen as for communication or individual reflection most of the time regardless of their capacity for education. It is therefore we wanted to investigate a very crucial aspect of information, information ethics regarding Wikipedia use by means of involving teacher candidates into a Wikipedia study.

Wikipedia is a Web 2.0 technology of an Internet encyclopedia created in collaboration by users, free, independent, commercial-free and non-profit. This technology provides opportunity to create content together through the structure with teams and individuals who are able to add, edit and revise information. Everyone creating content and contributing to Wikipedia are known as "Wikipedian". There is no obligation to be a member to Wikipedians. Creating content and the revisions can be realized without logging. Wikipedia has a valuable effect for internet users if used in accordance with the ethical rules. In this sense, it would be appropriate to focus on using this technology in accordance with the information ethics. Although informatic ethics is a field between science and ethic and depends on both of them, it is a discipline in its own truth providing not only conceptualizing understanding but also the use of technology. Information ethics has four core dimensions as privacy, accuracy, property and accessibility, according to Mason's (1986) work. The work summarizes the area by means of an acronym – PAPA as;

Privacy: What information about one's self or one's associations must a person reveal to others, under what conditions and with what safeguards? What things can people keep to themselves and not be forced to reveal to others?

Accuracy: Who is responsible for the authenticity, fidelity and accuracy of information? Similarly, who is to be held accountable for errors in information and how is the injured party to be made whole?

Property: Who owns information? What are the just and fair prices for its exchange? Who owns the channels, especially the airways, through which information is transmitted? How should access to this scarce resource be allocated?

Accessibility: What information does a person or an organization have a right or a privilege to obtain, under what conditions and with what safeguards? (Mason, 1986).

The aim of this study was to investigate Wikipedia under the light of these dimensions of informatic ethics according to Mason (1986). Data set of this study was designed as qualitative research design and was collected by small focus group interview. The participants of the study were eight teacher candidates in the department of computer and instructional technology education in University of Anadolu. Interviews were carried out as four small focus group interviews including one male and one female from each grade level. The obtained data was analyzed with content analysis. Concordantly the data was organized and Wikipedia was investigated under the light of dimensions of information ethics. Results were discussed under two headings. The first as being, participants awareness regarding information ethics; and the second as being participants point of views on Wikipedia regarding the aspects of privacy, accuracy, property and accessibility. Results on participants awareness regarding information ethics revealed that they had not a structured knowledge on information ethics, but were familiar with the issue as can be understood by the informal examples they used. Results related with accessibility indicated that Wikipedi has high accessibility. Findings related to accuracy and intellectual property reveal that ethical problems are rather user based, note the environment. There came a theme which can be titled under ethical considerations regarding Wikipedia use which presented participants hesitations on entering issues without any control. Under the light of the findings of this study, we came to an understanding of a necessity for more information web 2.0 technologies. This may require web 2.0 literacy training for teacher candidates.